

7

שירותים פיננסיים מוסדרים

7.1. רקע

הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון משמש כמפקח על נותני שירותים פיננסיים (להלן - **המפקח**) מכח חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ז-2016 (להלן - **חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים**).

בחודש יולי 2022 נכנס לתוקפו חוק להסדרת מתן שירותי פיקדון ואשראי בלא ריבית על ידי מוסדות לגמילות חסדים, התשע"ט-2019 (להלן - **חוק הגמ"חים**). חוק הגמ"חים ממנה את הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לשמש גם כמפקח על מוסדות לגמילות חסדים כאמור.

במסגרת הפיקוח על נותני שירותים פיננסיים מבצעת הרשות פעולות אסדרה, רישוי, פיקוח וביקורת על דרכי פעולתם וניהולם של נותני השירותים הפיננסיים, נושאי המשרה ועובדי הגופים. כל אלו מבוצעים על מנת לשרת את תכליות החוקים כאמור, ליצור סביבה אמינה ובטוחה למתן שירותים פיננסיים, להגן ולשמור על עניינם של הלקוחות, להגביר את הנגישות לשירותים פיננסיים, לקדם התחרות וכן לעודד חדשנות טכנולוגית ועסקית בתחומי השירותים הפיננסיים.

סוגי הגופים המפוקחים:

- נותני אשראי חוץ בנקאי
- נותני שירות בנכס פיננסי
- נותני שירות פיקדון ואשראי
- מפעילי מערכת לתיווך באשראי
- החל בשנת 2022 נכנסו לפיקוח על מוסדות לגמילות חסדים המבקשים להעניק שירותי פיקדון ואשראי בלא ריבית מכח חוק הגמ"חים.

בשנת 2022 השלימה הרשות את תהליכי בחינת בקשות הרישיון של נותני השירותים הפיננסיים הקיימים בשוק, המשיכה במשימות הרישוי השוטפות של גופים חדשים הנכנסים לתחום, והרחיבה את פעולות האסדרה, האכיפה והפיקוח, תוך הגדלת המשאבים לנושא, כתיבת תכניות ביקורת בנושאים צרכניים ובנושאי הלבנת הון. בשנה זו בוצעו מספר ביקורות בקרב נותני שירותים פיננסיים, ביניהן ביקורת רוחב בקרב גופים מפוקחים בתחום עמידה בתנאי רישיון בדגש על הון עצמי, וכן בחינת מינוי נושאי משרה שלא כדין.

7.2. השוק במספרים

סה"כ רישיונות פעילים של נותני שירותים פיננסיים בשנת 2022:

- נותני אשראי - 694
- נותני שירות בנקס פיננסי - 642
- מפעילי מערכת לתיווך באשראי - 4
- נותני שירות פיקדון ואשראי - 11

בנוסף, בשנת 2022 החלה הרשות גם בפעולות אסדרה ופיקוח על מוסדות לגמילות חסדים המבקשים להעניק שירותי פיקדון ואשראי בלא ריבית. בשנה זו הוענקו ל-109 מוסדות אישור מוסד קיים².

רישיונות נכסים וירטואליים - 3

בשנת 2022 ניתנו לראשונה 3 רישיונות לנותני שירותים פיננסיים שמציעים ללקוחותיהם שירות קנייה, מכירה, שמירה או המרה של נכסים וירטואליים.

רישיונות נותני שירותי מידע - 3

במהלך שנת 2022 הוגשו לרשות שוק ההון 7 בקשות לקבלת אישור למתן שירות מידע פיננסי. 4 מתוך 7 הבקשות הוגשו במהלך החודשים נובמבר ודצמבר 2022. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023 ניתנו 3 אישורים לחברות לפעול כנותן שירות מידע פיננסי.

לוח ז-1 | סך הרישיונות הפעילים לפי סוג הרישיון ושיעור הגידול השנתי

שינוי 2021-2022	2021	2022	סוג הרישיון
5%	496	520	אשראי-בסיסי
23%	141	174	אשראי-מורחב
5%	549	577	נקס פיננסי-בסיסי
30%	50	65	נקס פיננסי-מורחב
-	1	1	הפעלת מערכת לתיווך באשראי-בסיסי
50%	2	3	הפעלת מערכת לתיווך באשראי-מורחב
8%	1239	1340	סה"כ רישיונות

1 לאגודה ניתן רישיון מוגבל המאפשר לה להיערך למתן השירותים לציבור הלקוחות (הרישיון המוגבל מסייע בהיערכות במיוחד מול צדדים שלישיים כגון מערכות התשלומים).

2 בהתאם להוראות המעבר בחוק הגמ"חים, מוסד גמ"ח אשר פעל טרם כניסת החוק כאמור לתוקף והגיש למפקח בקשה לרישיון טרם כניסת החוק כאמור, רשאי להמשיך בפעילותו וזאת עד להחלטת המפקח בבקשת הרישיון.

7.3. מבנה שוק האשראי החוץ בנקאי

שוק האשראי החוץ בנקאי ממלא תפקיד חיוני בתוך המערכת הפיננסית בישראל ומספק מגוון רחב של פתרונות ושירותים פיננסיים כמוצר משלים ואלטרנטיבי לבנקים המסורתיים. שוק האשראי החוץ בנקאי בישראל חווה צמיחה משמעותית לאורך השנים האחרונות, והפך למקור אינטגרלי למימון למגזרים שונים במשק. גופי האשראי החוץ בנקאי מאגדים קשת רחבה של גופים, לרבות חברות פרטיות, חברות ציבוריות, חברות פינטק ופלטפורמות הלוואות עמית לעמית (P2P). בין השירותים הפיננסיים שאותם מציעים הגופים ניתן למצוא: הלוואות לרכב, מימון הון עצמי לזמנים, שירותי סליקה, ניכיון ממסרים דחויים, פקטורינג, ערבויות וכו'.

שוק האשראי החוץ בנקאי המפוקח על ידי הרשות³ צמח במהלך השנים האחרונות בקצב מהיר, וכמות הרישיונות שניתנו לגופי האשראי גדלה בשיעור משמעותי מדי שנה. נכון לסוף שנת 2022, קיימים כ-700 רישיונות למתן אשראי המוחזקים בידי כ-650 חברות.

מרבית הגופים בעלי הרישיונות למתן אשראי הינם נותני שירות למתן אשראי בהיקף בסיסי אשר מעניקים, לרוב שירותי ניכיון ממסרים דחויים. יחד עם זאת, מתוך אותן 650 חברות בעלות רישיון פעיל יש מספר מועט של חברות הפועלות גם בבורסה הישראלית, המהוות את מרבית החברות הגדולות בתחום. נכון לשנת 2022 פועלות בשוק האשראי החוץ בנקאי בישראל 21 חברות ציבוריות באופן ישיר ועוד כ-9 חברות אשר נסחרות תחת חברות ציבוריות אחרות. מדובר בעליה משמעותית במספר החברות הציבוריות הפועלות בתחום ביחס לשנים קודמות.

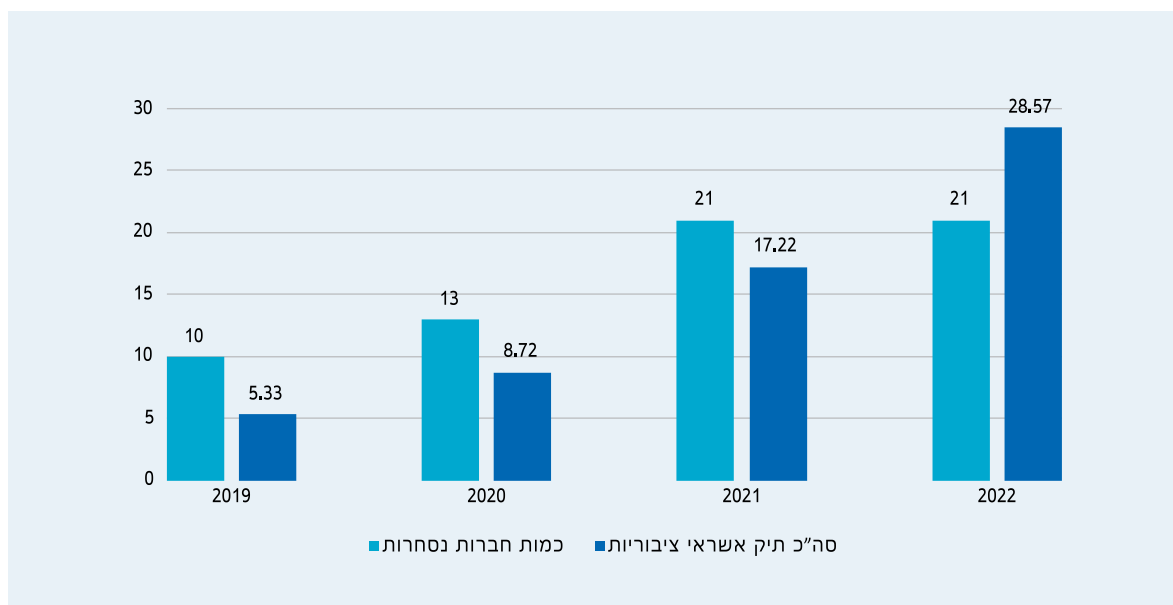
הסקירה הבאה מבוססת על נתוני החברות הציבוריות בתחום האשראי החוץ בנקאי, המפוקחות על ידי הרשות ואשר מדווחות לבורסה לניירות ערך⁴ כבסיס לניתוח שוק האשראי החוץ בנקאי.

לצד הגידול בכמות החברות, הצמיחה בשוק מתבטאת גם בסך הנכסים של אותן חברות ציבוריות. כפי שניתן לראות בתרשים 1-2 להלן, במהלך השנים האחרונות חל גידול משמעותי בסך הנכסים של החברות הציבוריות לצד הגידול בכמות החברות הנסחרות.

³ יובהר כי יש גופים נוספים בשוק האשראי החוץ בנקאי המעניקים שירותי אשראי ואינם מפוקחים על ידי הרשות (ולכן אינם נכללים בנתונים המפורטים בפרק זה), ובכללם גופים הפטורים מרישוי לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים או מכח תקנות הפטור.

⁴ נתוני הדוחות הכספיים ליום 31.12.22 של: אופל בלאנס השקעות בע"מ, אורשי ג.ש בע"מ, א.ג. שוהם ביזנס בע"מ, אס.אר.אקורד בע"מ, בול מסחר והשקעות בע"מ, בלנדר פיפי ישראל בע"מ, ברקת מימון בע"מ, גמא ניהול וסליקה בע"מ, גמלא הראל נדל"ן למגורים בע"מ, טריא ישראל בע"מ, יעקב פיננסים והשקעות בע"מ, מיכמן בס"ד בע"מ, מימון ישיר מקבוצת ישיר (2006) בע"מ, מכלול מימון בע"מ, מ.ל.ר.ן פרוייקטים ומסחר בע"מ, מניף שירותים פיננסיים בע"מ, ערך פיננסים כהלכה בע"מ, פיימנט טכנולוגיות פיננסיות בע"מ, פסגות קבוצה לפיננסים והשקעות בע"מ, קבוצת האחים נאוי בע"מ, קבוצת פנינסולה בע"מ.

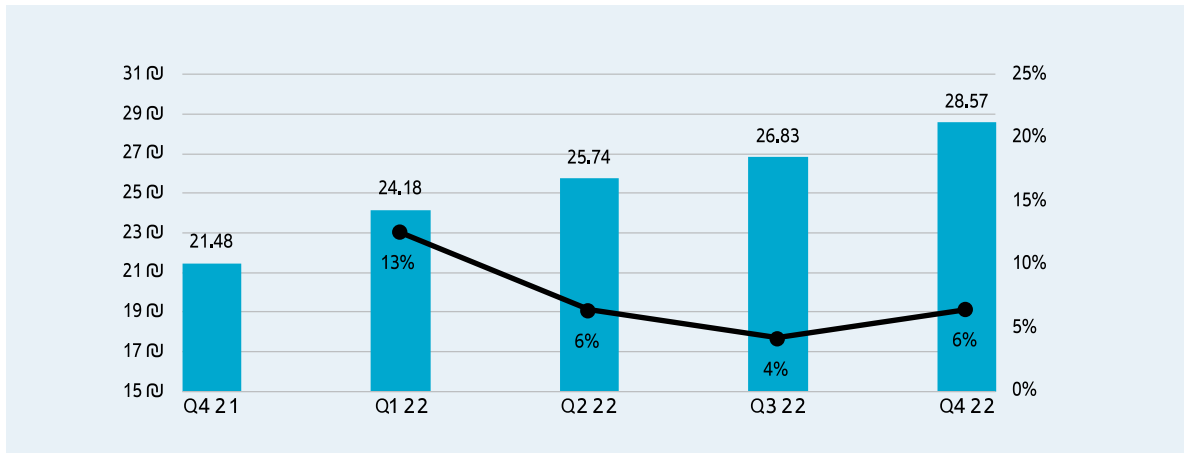
תרשים ז-1 | סה"כ סכום תיק האשראי של החברות הציבוריות (במיליארדי ש"ח) לצד מספר החברות הנסחרות

בשוק האשראי החוץ בנקאי ניכרת צמיחה משמעותית במונחים של מספר החברות וסך הנכסים. בין השנים 2019 ל-2022, גדל מספר החברות הציבוריות בתחום ביותר מ-100%, מ-10 חברות ל-21 חברות, לצד גידול של יותר מ-400% בסך הנכסים - מכ-5.33 מיליארד ש"ח לכ-28.57 מיליארד ש"ח. ניתן לייחס צמיחה והתרחבות זו לכניסתם של גופים חדשים לבורסה, לצד גידול בהיקף האשראי שניתן בתקופה זו. במהלך השנה האחרונה משנת 2021 לשנת 2022 גדל תיק האשראי של החברות בכ-65%, מכ-17.22 מיליארד ש"ח לכ-28.56 מיליארד ש"ח.

בעוד השוק חווה צמיחה גבוהה באופן כללי בשנים האחרונות, ניתוח הסקירה הרבעונית של סך תיק האשראי של החברות הציבוריות מצביע על מגמת האטה החל מרבעון 2 של שנת 2022, כפי שניתן לראות בתרשים ז-2 להלן.

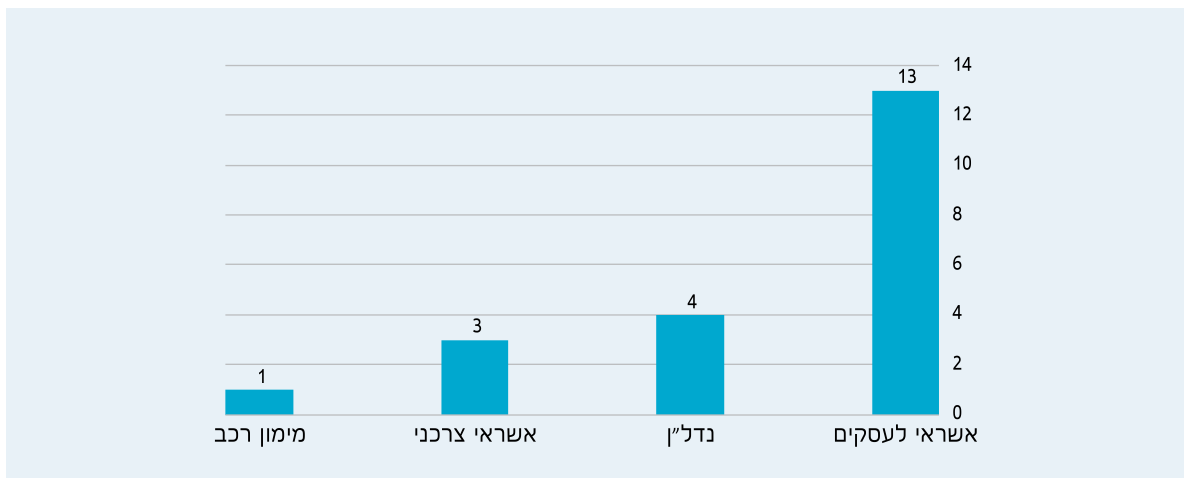
תרשים ז-2 | סה"כ סכום האשראי של החברות הציבוריות (במיליארדי ש"ח) לצד הגידול בסכום מהרבעון הקודם⁵ (באחוזים)

מהתרשים עולה כי לאורך התקופה סך הנכסים ממשיך לגדול אך בקצב מואט. חלק מהחברות חוו צמיחה איטית יותר בתיק האשראי לצד חברות שהקטינו את היקף האשראי בהשוואה לשנים קודמות.

כפי שצוין לעיל, גופי האשראי החוץ בנקאי עוסקים במגוון רחב של פתרונות פיננסיים ומימוניים. מניתוח הפעילות של 21 החברות הציבוריות עולה כי עיסוקם העיקרי של החברות הציבוריות מתמקד ברובו באשראי לעסקים, זאת לצד תחום הנדל"ן ואשראי צרכני. תיאור מפורט מוצג בתרשים ז-3 מטה.

תרשים ז-3 | מספר החברות הציבוריות בחלוקה לפי סוגי עיסוק

⁵ יובהר, כי לשם הנוחות נלקחו בחשבון סך הנכסים של חברת טריא ישראל בע"מ ויעקב פיננסיים השקעות בע"מ במהלך התקופה על פני הגרף, על אף שהנפקתן התבצעה במהלך שנת 2022.

ניתוח פעילותן של החברות הציבוריות מגלה כי תחום הנדל"ן ממלא תפקיד משמעותי בשוק האשראי החוץ בנקאי. על אף הנתון המוצג בתרשים ז-3, לפיו רק בארבע חברות תחום העיסוק העיקרי הוא נדל"ן, ניתוח מעמיק יותר מגלה כי תחום זה מהווה כמחצית מסך הפעילות של החברות הציבוריות נכון לשנת 2022, וזאת מכיוון שמרבית מהאשראי לעסקים שמעניקות חברות האשראי מופנה לתחום הנדל"ן והבינוי.

כפי שתואר לעיל, תחום הנדל"ן מהווה מוקד מרכזי בפעילות העסקית של החברות. תחום הנדל"ן בכללותו חווה צמיחה וגידול משמעותי בנפח הפעילות בשנים האחרונות, אשר אפשרו לחברות נוספות לצד הבנקים להיכנס לתחום. החברות החוץ בנקאיות מציעות מגוון מוצרים בתחום מימון הנדל"ן, החל מהשלמות הון עצמי ליזמים, ליווי פיננסי של פרויקטים לבנייה, דרך הלוואות כנגד שיעבוד נדל"ן ומשכנתאות ועד ניכיון שיקים של קבלנים ונותני שירות בתחום. הסיבות לכך ששוק האשראי החוץ בנקאי הפך לבחירה נפוצה אצל יזמי וקבלני הנדל"ן נובעות הן מהגמישות והזמינות הרבה של אותן חברות חוץ בנקאיות והן מניהול הליכים מהיר יותר בהשוואה למערכת הבנקאית.

7.4. ניתוח מגמות וניהול סיכונים

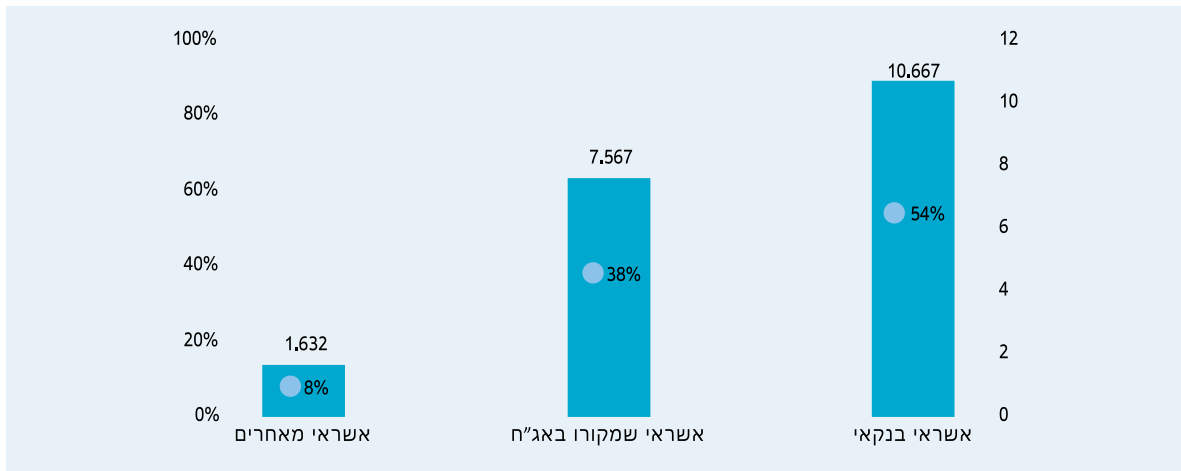
7.4.1. עליית הריבית

ענף האשראי החוץ בנקאי חווה בשנים האחרונות צמיחה מהירה בשל ריבית נמוכה וצמיחה של תחום הנדל"ן, ומתמודד כעת עם מגמה של האטה בצמיחה. הדבר מיוחס בראש ובראשונה לעלייה המשמעותית בריבית בנק ישראל.

החל מאפריל 2022 החל בנק ישראל להעלות את הריבית במשק מרמה של 0.1% עד ל-3.25% בסוף השנה. עליה זו היא בעלת משמעות מהותית לחברות המעניקות אשראי וזאת משלוש סיבות עיקריות:

א. עליית הריבית משפיעה באופן ישיר על עלויות האשראי של החברות המעניקות אשראי וכן על גובה הריבית שהן גובות מלקוחותיהן. במצב זה, עלויות גיוס ההון של החברות מהמערכת הבנקאית עולה, ועל מנת לשמור על המרווח הפיננסי שלהן, הן מגלגלות עלויות אלו על לקוחותיהן. כפי שניתן לראות בתרשים ז-4 מטה, המערכת הבנקאית תופסת נתח משמעותי מסך האשראי שמוענק לחברות האשראי הציבוריות.

תרשים 4-2 | סה"כ סכום ההתחייבויות הפיננסיות של החברות הציבוריות (במיליארדי ש"ח) לצד נתח השוק של אותה התחייבות (באחוזים)

ניתן לראות כי המערכת הבנקאית אחראית ליותר מ-50% מסך האשראי המוענק לחברות האשראי הציבוריות, זאת לצד 38% שמקורם באג"ח שהחברות מנפיקות. ספקים אחרים, כמו בעלי שליטה וגופים מוסדיים, אחראים לכחות מ-10%. נתון חשוב שמחדד אף הוא את תלות נותני האשראי במערכת הבנקאית הוא שמקורות המימון מאג"ח של חברה אחת בלבד הינו 3.8 מיליארד ש"ח ומהווה 51% מהאשראי שמקורו באג"ח. ניתוח הנתונים בנטרול נתוני החברה כאמור, מדגיש ומחדד את הפערים: אשראי ממקורות בנקאיים עולה ל-63% ממקורות המימון, בעוד האשראי שמקורו באג"ח עומד רק על 26%.

ב. עליית הריבית משפיעה על תשואת האג"ח, וכך לסוף שנת 2022 אצל מרבית החברות האג"ח נסחרו סביב תשואה דו-ספרתית. רמות תשואה אלו מקשות על החברות להנפיק אג"ח חדשות, והופכות את מקור המימון הנ"ל לפחות כדאי. כתוצאה מכך, חברות רבות נותרות עם אפשרויות מימון מוגבלות, הנשענות במידה רבה על מימון בנקאי מוגדל. תלות ניכרת זו במערכת הבנקאית עלולה להשפיע לרעה על החברות הציבוריות. אם המערכת הבנקאית תבחר שלא להעניק להן אשראי או להדק את מסגרת ההלוואות, הן יכולות להוביל את אותם גופים למצוקת אשראי ולבעיית נזילות.

ג. העלאת הריבית משפיעה באופן ישיר על הביקוש לכסף לרבות הלוואות מבנקים ומלווים חוץ בנקאים כאחד. עליה זו עשויה לתרום להאטה במגמת הצמיחה בשוק ואף לגרום לירידה בהיקפי הנכסים. כתוצאה מכך, החברות בענף מנסות להתאים את עצמן לתקופה בה צפויה ירידה בביקוש העסקי לצד עליה בסיכוני האשראי מצד עסקים ולקוחות שחווים בעצמם את עליית הריבית. נראה כי החברות מאמצות גישות שמרניות יותר כלפי לקוחות לצד העלאת דרישות גבוהות יותר לביטחונות ושעבודים עם תיק הלוואות לטווח מעט יותר קצר.

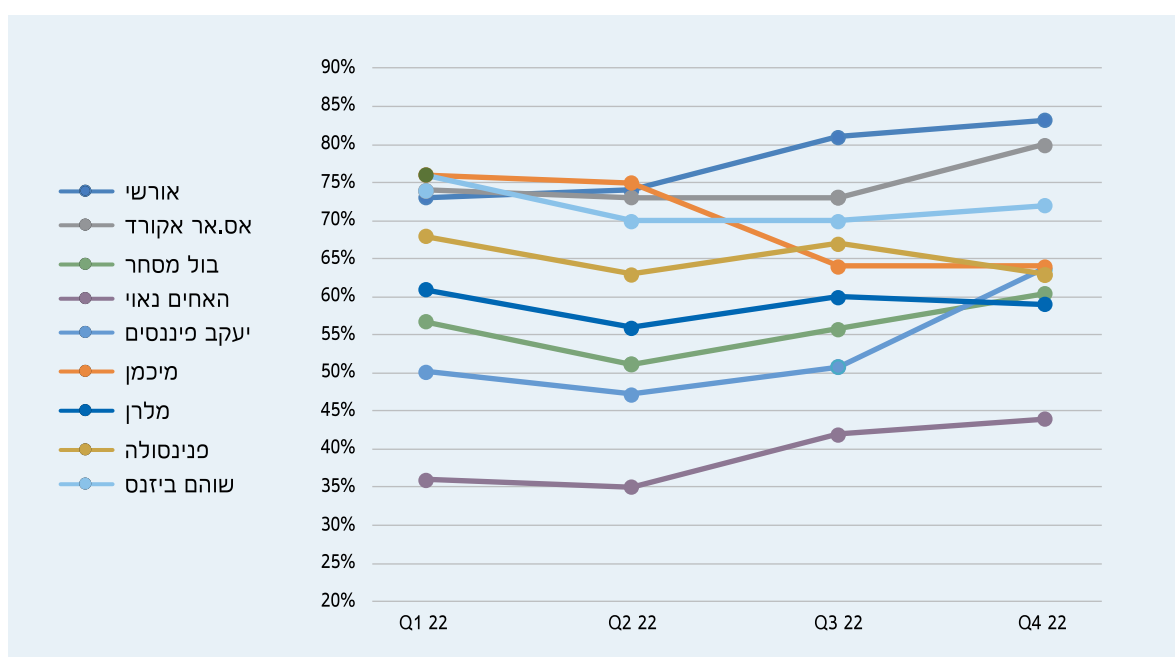
7.4.2. בטוחות

נתח השוק של כלל גופי האשראי החוץ בנקאי בחברות הציבוריות בתחום הנדל"ן ודיור גדל בכ-47% במהלך שנת 2022, מהיקף פעילות של כ-8.85 מיליארד ש"ח בשנת 2021 לכ-13 מיליארד ש"ח בשנת 2022. ניתוח נוסף של סך האשראי בתחום זה מיחס תיק האשראי הכללי בגופים כאמור, מציג עליה נוספת, מכ-41.2% בשנת 2021 לכ-45.7% בשנת 2022, נתון המצביע על התחזקות ענף הנדל"ן והדיור והופך אותו לתחום מיקוד מרכזי עבור החברות החוץ בנקאיות. ניתן לייחס מגמה זו לאופיו של ענף הנדל"ן בו הנכסים הם מוחשיים וניתן לשעבדם כבטוחה, דבר אשר מעניק לגופים תחושת ביטחון גדולה יותר במתן ההלוואה והחיתום. בסביבת ריבית עולה בה הגופים מרגישים את הסיכון עולה, על ידי האפשרות להעניק הלוואות מגובות בביטחונות בנכסים ושיעבודים יכולים הגופים להפחית במידה מסוימת את הסיכונים הכרוכים במתן הלוואות ולכן בוחרים להתמקד בענף הנדל"ן.

7.4.3. מח"מ קצר

מרבית חברות האשראי החוץ בנקאי המתמקדות באשראי לעסקים מעניקות הלוואות לטווח הבינוני-קצר. צעד זה מאפשר לחברות להסתגל במהירות לשינויים בשוק ובמידת הצורך לשנות את תמהיל התיק. כפי שניתן לראות בתרשים 5-ז מטה, חלה עליה בנתח השוק של תיקי אשראי לטווח בינוני-קצר של חברות המעניקות אשראי לעסקים במהלך שנת 2022. באחוזים, נתח השוק הממוצע גדל מ-63% ברבעון הראשון של 2022 ל-70% בסופה של שנת 2022. נתונים אלה מדגישים את החשיבות של נכסים לטווח קצר בתוך האסטרטגיה העסקית של החברות.

תרשים 5-ז | שינוי אחוז תיק האשראי במח"מ עד 120 ימים במהלך 2022

7.5. אירועים משמעותיים בשנת 2022

7.5.1. פרשת יונט קרדיט וגיבוי איתן

בשנת 2022 חברות יונט קרדיט שירותים פיננסיים בע"מ (להלן - יונט) וגיבוי אחזקות בע"מ (להלן - גיבוי) עמדו במוקד בעקבות אי סדרים שהתגלו לכאורה בהתנהלותן. אצל חברת יונט דווח על אי סדרים לכאורה בניהול כספי החברה, לצד הלוואות פיקטיביות וחשדות למעילה. אצל חברת גיבוי דווח גם על הלוואות פיקטיביות ולא מורשות במיליוני שקלים לצד חשדות למעילה לכאורה. תיקים אלו נמצאים בתהליכי טיפול בבית המשפט. הרשות עוקבת אחר התפתחויות החקירה ובוחנת את אופן הטיפול בהם. בנוסף, הרשות נוקטת צעדים למניעת הישנות מקרים אלו בעתיד.

7.6. חוק שירות מידע פיננסי

7.6.1. רקע

בחודש נובמבר 2021 פורסם חוק שירות מידע פיננסי, התשפ"ב-2021 (להלן - חוק שירות מידע פיננסי). שירות מידע פיננסי הוא שירות מקוון שבמסגרתו נותן השירות מקבל מידע פיננסי אודות לקוח מאת מקורות המידע ובהתאם להסכמת הלקוח. באמצעות המידע הפיננסי נותן השירות יכול להציע ללקוח שירותים שונים כגון: ריכוז מידע פיננסי, ריכוז מידע פיננסי והעברתו לאחר לשם קבלת הצעות להתקשרות עבור הלקוח, השוואת עלויות, ייעוץ בדבר התנהלות כלכלית ועוד.

מטרת חוק שירות מידע פיננסי היא מתן אפשרות לגופים אשר מחזיקים באישור לפעול כנותן מידע פיננסי לגשת למידע פיננסי אודות לקוחות שנתנו אישור לכך. הנגשת מידע זה, אשר עד כה היה ידוע רק לגוף הפיננסי המחזיק בו, לגופים נוספים, נועדה לפתוח את שוק האשראי לתחרות, בכך שהיא מאפשרת לגופים נוספים לקבל מידע מפורט ומדויק אודות הלקוח ולהתבסס עליו כדי להגדיר את פרופיל הסיכון של הלקוח, תוך יצירת ערך פיננסי ללקוח מקבל השירות.

הגופים המפוקחים על ידי הרשות בתחום זה הם -

א. גופים מוסדיים: חברות ביטוח וחברות המנהלות גמל ופנסיה;

ב. נותני שירותים פיננסיים: בעלי רישיון למתן אשראי, להפעלת מערכת לתיווך באשראי ולמתן שירותי פיקדון ואשראי.

במהלך 2022 הרשות החלה ביישום הוראות החוק כאמור על ידי אסדרה תומכת ומתן הוראות לגופים המפוקחים על ידה, הן אלו המבקשים לפעול כנותני שירות מידע פיננסי והן אלו המשמשים כמקורות מידע פיננסי.

7.6.2. נותני שירות מידע פיננסי

בחודש יוני 2022 פרסמה הרשות נוהל בקשה לקבלת אישור נותן שירות מידע פיננסי. הנוהל מפרט את הכללים להגשת בקשה לקבלת אישור נותן שירות מידע פיננסי. במסגרת הנוהל מפורטים המסמכים שעל מבקש האישור להגיש לרשות לצורך בחינת עמידת מבקש האישור בתנאים לקבלת האישור. עוד מפורטים הכללים להגשת בקשה לקבלת תעודה חתומה דיגיטלית (סרטיפיקט), הנדרשת לנותן שירות מידע פיננסי על מנת לפעול ולקבל מידע ממקורות המידע הפיננסי, ואופן הפקתה.

בחודש אוגוסט 2022 פורסמו הוראות לגופים מוסדיים ולנותני שירותים פיננסיים שהם נותני שירות מידע פיננסי, אשר משלימות את הנוהל שפורסם מיוני כאמור לעיל. ההוראות קובעות את הכללים החל משלב הגשת בקשה לקבלת אישור נותן שירות מידע פיננסי ועד להוראות לעניין פעילות הגופים המפוקחים שהינם בעלי אישור נותן שירות מידע פיננסי. במסגרת הוראות אלו נקבעו כללים לגבי אופן הגשת בקשה, כללי דיווח, אופן קבלה ושימוש בתעודה חתומה דיגיטלית, כללי שמירת והחזקת המידע הפיננסי שהתקבל, כללים להתקשרות עם לקוח לקבלת שירות מידע פיננסי, כללים לגבי העברת מידע פיננסי לאחר וכן כללים לגבי קבלת תמורה מאחר.

7.6.3. מקורות מידע פיננסי

במסגרת השלב השני של יישום החוק יידרשו מקורות המידע לאפשר גישה למידע לנותן שירות מידע פיננסי גופים מוסדיים ומי שמחזיקים ברישיון של נותני שירותים פיננסיים יידרשו להנגיש מידע אודות "סל אשראי"⁶ של לקוחות; אגודות פיקדון ואשראי נדרשות להנגיש את כל סלי המידע שנקבעו בחוק.

יישום ההוראות למקורות מידע יתבצע תוך שילוב טכנולוגיות חדשות ובפרט באמצעות הטמעת טכנולוגיית API (Application Programming Interface). בחירת טכנולוגיית API להעברת מידע כאמור נועדה לייצר סביבה טכנולוגית אחידה ובכך להקל על כלל השחקנים בשוק המידע הפיננסי ולאפשר יצירת סביבת חדשנות (אקוסיסטם) אשר תעודד פיתוח שירותים ומוצרים חדשים המבוססים על גישה מהירה וקלה למידע עדכני ואמין. כל אלו יאפשרו לציבור לקבל שירותים פיננסיים מותאמים לצרכיו.

על מנת ליצור מסגרת אחידה ודומה ככל הניתן בין הגופים הפיננסיים השונים, ובהתאמה לכללים שכבר נקבעו במערכת הבנקאית לצורך יישום הוראות חוק שירות מידע פיננסי, הרשות אימצה תקן טכנולוגי המבוסס על מסגרת העבודה של קבוצת ברלין שמקודם על ידי האיחוד האירופי, תוך ביצוע התאמות למערכת הפיננסית החוץ-בנקאית בישראל. התקן מסדיר גם נושאים הקשורים בהגנה על המידע של הלקוח ובניהול הסיכונים של מקורות המידע.

⁶ מידע אודות אשראי, ובכלל זה פירוט לעניין יתרת האשראי, הריבית והעמלות שהוסכמו לעניין האשראי, מועדי פירעונם וקיום שעבודים שניתנו כנגד האשראי, כהגדרתו בחוק.

7.6.4. בקשות אישור לפעול כנותן שירות מידע פיננסי

נכון לסוף שנת 2022, הוגשו לרשות שוק ההון 7 בקשות לקבלת אישור למתן שירות מידע פיננסי. מתוכן, 3 חברות קיבלו אישור לפעול כנותן שירות מידע פיננסי, 2 חברות נוספות קיבלו תעודה חתומה דיגיטלית (סרטיפיקט) לפעול בסביבות הניסוי של מקורות המידע, ו-2 חברות נמצאות בשלבי בחינת הבקשה בהתאם לנהלים שפורסמו.

7.7. נכסים וירטואליים

7.7.1. רישיונות לנותני שירותים פיננסיים בתחום הנכסים הוירטואליים

חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים מוסדרים מחיל, בין היתר, חובת רישוי על גופים שמציעים שירותים פיננסיים בנכסים וירטואליים. בתהליך הרישוי נדרשים נותני שירותים פיננסיים שמעוניינים לעסוק בפעילות של מתן שירותים בנכסים וירטואליים להגיש מסמכים ונהלים מפורטים בקשר לפעילותם העסקית ובפרט בקשר לאופן בו מתמודדים עם סיכונים ייחודיים לתחום. סיכונים אלה כוללים, בין היתר, סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, הגנה על נכסי לקוחות, ואבטחת מידע וסייבר. בחינת הנהלים ואופן בחינת בקשת הרישיון מבוססים על סטנדרטים מתקדמים בעולם ותואמים את הפרקטיקות הנהוגות במדינת ניו יורק ואת דירקטיבת ה-MICA. לצד זאת, הרשות פועלת בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים, בדגש על הנחיות ה-FATF, על מנת למנוע מגורמי פשיעה וטרור גישה לנכסים וירטואליים בישראל. בנוסף, רשות שוק ההון מטמיעה בהליכי הרישוי מנגנונים שתכליתם להגן על נכסי הלקוחות.

בשנת 2022 העניקה לראשונה הרשות רישיון לעסוק בפעילות של מתן שירותים פיננסיים בנכסים וירטואליים לשלושה נותני שירותים פיננסיים.

7.7.2. היקף הפעילות בתחום הנכסים הוירטואליים⁷

בחינת הפעילות של נותני השירותים הפיננסיים בתחום הנכסים הוירטואליים מעלה שהיקף הפעילות הפיננסית בישראל משמעותי. ישנם כ-15,000 לקוחות רשומים המבצעים קרוב ל-100,000 עסקאות קניה ומכירה בהיקף פעילות של מעל 1 מיליארד ש"ח בשנה. המטבעות הנסחרים ביותר הם ביטקוין ואיתריום. הרוב המוחלט של הפעילות בנכסים וירטואליים בישראל מתבצעת באמצעות העברות בנקאיות, מיעוטה בכרטיסי אשראי, והפעילות במזמונים כמעט אפסית.

7 הנתונים בסעיף זה מתייחסים רק לפעילות של נותני שירותים פיננסיים שקיבלו רישיון מהמפקח.

רוב השירותים שמוצעים ללקוחות בישראל מתמקדים בפעילות של קניה ומכירה של נכסים וירטואליים. לצד זאת, חלק מהלקוחות בוחרים להחזיק את הנכסים שלהם אצל בעלי הרישיון במשמורת. בעלי הרישיון נדרשים לשמור את נכסי הלקוחות לטובת הלקוחות, בחשבונות נפרדים מאלו של החברה ובנאמנות תוך שימוש במערכות מתקדמות שנועדו לאפשר רישום ומעקב אחר כל נכס שמוחזק לטובת הלקוח.

בכל הנוגע לפעילות מתן אשראי בתמורה לשעבוד של נכס וירטואלי כבטוחה בישראל, יצוין כי שירותים אלה לא מוצעים על ידי בעלי הרישיון. מספר גופים פנו לרשות על מנת לבחון אפשרות למתן אשראי אך שינויים בתנאי השוק עקב התנודתיות בשווי הנכסים הוירטואליים, לצד היעדר בשלות ברמה העסקית, הובילו בסופו של דבר להקפאת ההליכים מול הרשות. נכון להיום, רשות שוק ההון לא אישרה פעילות של מתן אשראי כנגד בטוחה שהיא נכס וירטואלי.